Stallum - a körmöcbányai vártemplomból

Bútorgyűjtemény

Leltári szám:	6980
Készítés ideje:	1620
Készítés helye:	Körmöcbánya
Anyag:	diófa borítás; fenyőfa alap (vakfa); haboskőris berakás; hársfa; jávorfa berakás
Technika:	faragott; ún. tarsia a incastro díszítés
Méretek:	magasság: 282 cm szélesség: 593 cm mélység: 132 cm

A 14. század elején kialakult bútortípus – a templomok szentélyének oldalainál, leggyakrabban a déli, hosszanti oldalfal mentén elhelyezett, (általában kettős) széksor, a stallum – rendeltetésében a késő középkor némi változást hozott. Ettől az időtől kezdve immár nem csak a székesegyházak és az apátsági templomok "kórusában" (szentélyében), hanem a városi plébániatemplomok belső terében – többnyire a főhajóban – is megjelenik ez a nagy méretű bútorzat, amely ez esetben a város elöljáróinak tartózkodási helyéül szolgál a szertartások idején. Ezt a változást példázza az itt bemutatott darab, a magyarországi késő reneszánsz bútorművészet e kiemelkedő alkotása is, amely a körmöcbányai magisztrátus tagjai számára készült, évszámának tanúsága szerint 1620-ban. Mellvédjének nyolc profilált léckeretű betétmezőjét rozettás konzolokon nyugvó pilaszterek tagolják. Talppárkányán és azzal egyező díszű könyöklője alatti frízén váltakozó, világos alapon sötét és sötét alapon világos délnémet hatású manierista indamustra fut végig. A térdeplőn legfelül fogsoros párkány zárja egységbe a tagolt elemeket. A késő gótikus reminiszcenciákat őrző kartámlák fölött konzolként funkcionáló pompásan faragott maszkok viselik a dupla, korinthoszi fejezetű, kannelúrázott féloszlopok súlyát, amelyek a stallum hátfalát osztják nyolc egyenlő részre. A kiugró mennyezetpárkány közepén az 1620-as évszámot gazdag ornamentális faragás fogja közre.

E templomi ülőbútor a délnémet közvetítéssel Magyarországra érkezett észak-itáliai lombard manierizmus legszebb példája. A korai geometrikus intarziák mozaikszerű hatása helyett a fémveretekre is emlékeztető arabeszkmintájú intarziadíszek jelennek meg, amelyeknek alapeleme a köralakba komponált lándzsás kettős levélre, a végtelenségig folytatható kanyargó indákra és kacsokra felfűzhető szövevényes indarendszer. További jellegzetessége a sárkányfejben és a delfinfarokban induló és végződő indafonat. A minta kivitelezéséhez új technikát alkalmaztak, az ún. kettőslapú eljárást: a világos és sötét – rendszerint dió és jávor – furnérlemezt egymásra helyezték és éles késsel egyszerre vágták ki belőlük az előrajzolt mintát, így teljesen azonos pozitív, illetve negatív formát nyertek, amelyeket egymásba behelyettesíthettek. A rendkívül gazdaságos eljárással előállított világos alapon sötét és sötét alapon világos mezőket Körmöcbányán egy tárgyon belül cserélgették, de persze több tárgyon is alkalmazhatták.

A stallum egykor a körmöcbányai vártemplom szentélyében állt, majd az 1880-as évbekben a városi sörház raktárhelyiségében helyezték el. A körmöcbányai városi tanács jóváhagyásával az Iparművészeti Múzeum 1897-ben vásárolta meg a stallumot. Ezzel egy időben az 1730-as években barokkizált, majd 1880-ban statikai okokból lebontott körmöcbányai főtéri plébániatemplom több berendezési tárgya is a múzeum gyűjteményébe került.

Irodalom

- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 51. (Vadászi Erzsébet)
- Batári Ferenc, Vadászi Erzsébet: *Bútorművészet a gótikától a biedermeierig*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2000. - p. 56. (Nr. 14.)
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. 22.
- Szerk.: Péter Márta: *Reneszánsz és manierizmus. Az európai iparművészet korszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1988. - Nr. 361. (Vadászi Erzsébet)
- Windisch-Graetz F.: *Renaissance und Manierismus. (Möbel Europas, 2.)*. München, 1983. - p. 468.
- Szerk.: Jakabffy Imre: Meubles datés. *Ars Decorativa 7*, 1982. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1982. - 99-144., Nr. 2. (Vadászi Erzsébet)
- főszerkesztő: Weiner Mihályné, Jakabffy Imre: Későreneszánsz magyar ládák a bútorosztály újabb szerzeményei

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

között. *Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei IX*, 1966. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ, Budapest, 1966. - 45-59.; 4. kép (Batári Ferenc)

- Szabolcsi Hedvig: *Régi magyar bútorok. I. Főúri és polgári bútorművészet*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1954. - 24. ill. 17.
- Oberschall Magda, Tóth Zoltán: *Magyar Nemzeti Múzeum - Országos Magyar Történeti Múzeum: Vezető a történeti gyűjteményekben (Történeti tár, Fegyvertár)*. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1938. - p. 51.
- szerző: Layer Károly: *Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma műtörténeti magyarázatokkal*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1927. - p. 40.
- *Kalauz az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiben*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1912. - Nr. 87/b
- Szerk.: Ráth György: A bútorművesség emlékei Magyarországon. *Az iparművészet könyve. II.* Athenaeum Kiadó, Budapest, 1905. - 53. tábla (Éber László)

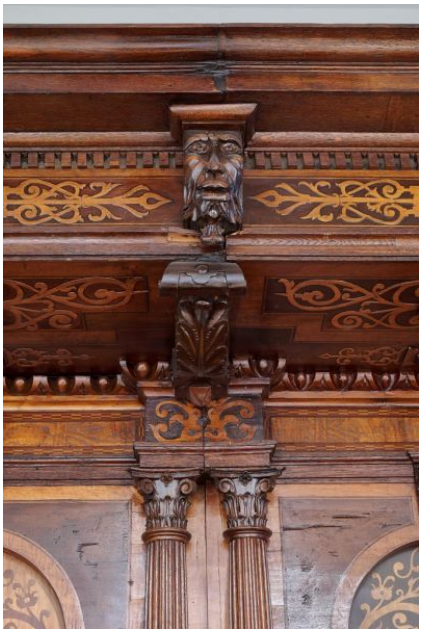

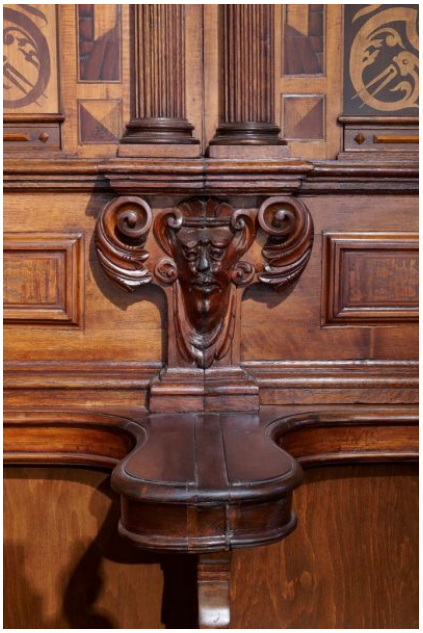

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

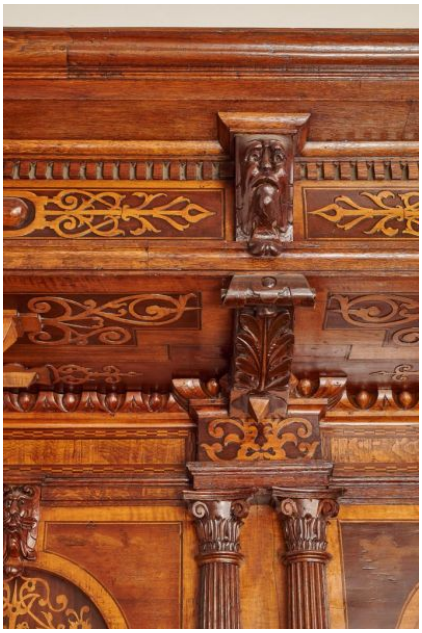

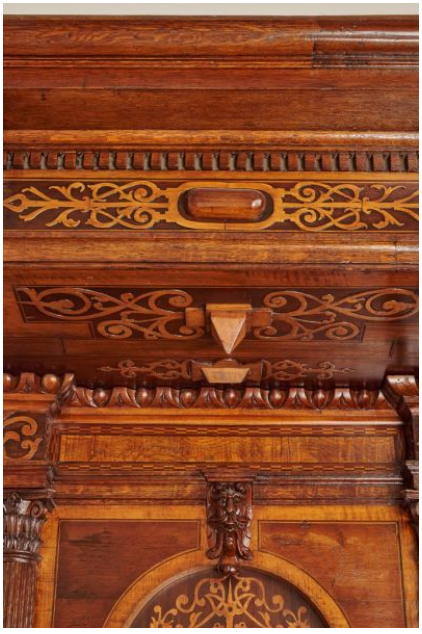

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

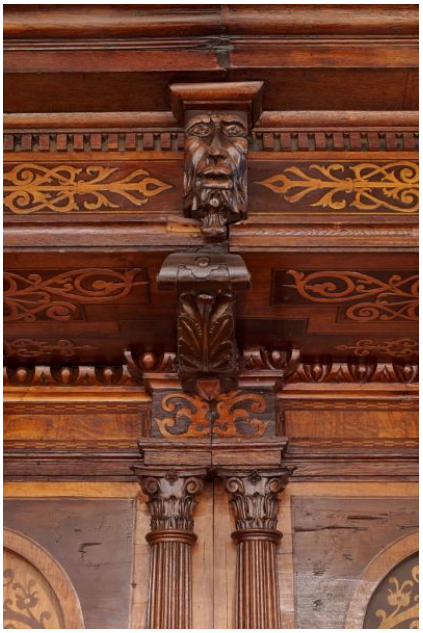

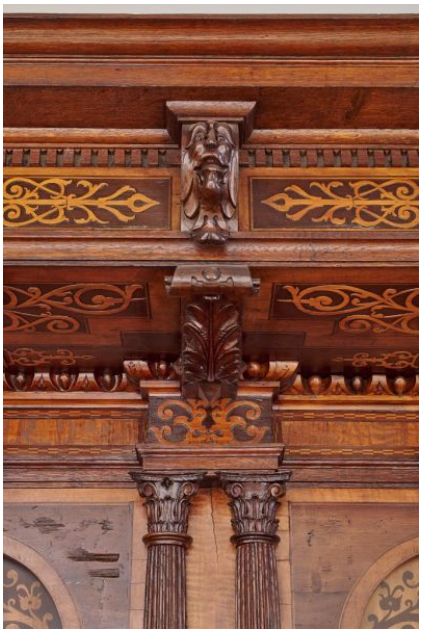

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

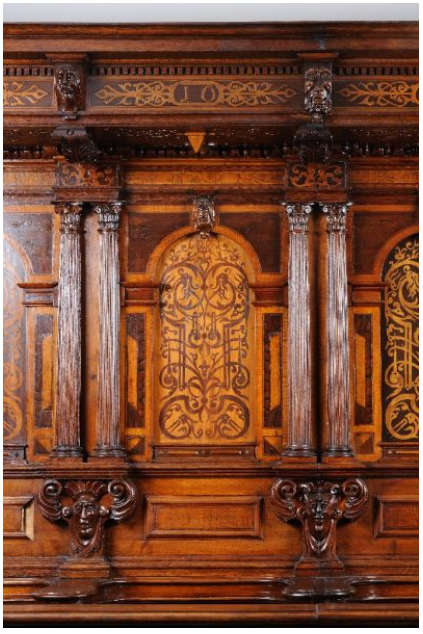

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum